

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การกำหนดกลุ่มประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. การกำหนดกลุ่มประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 3,459 คน

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2562 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน ผู้บริหารสถานศึกษา

ขนาดเล็ก จำนวน 6 คน ครูผู้สอน จำนวน 72 คน ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 135 คน และผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 7 คน ครูผู้สอน จำนวน 117 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นการศึกษายทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป จำนวน 346 ฉบับ ได้รับคืนมา 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. ศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โดยการทดสอบค่าที (t-test) และขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการตรวจสอบความแตกต่างตามวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์ และขนาดของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีประสบการณ์น้อย จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีประสบการณ์มาก จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 41.60 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80

2. บทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรกคือ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม

3. การเปรียบเทียบบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเปรียบเทียบบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักความโปร่งใส และหลักการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ดังต่อไปนี้

1. บทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ได้ส่งเสริมให้สถานศึกษาเกิดการบริหารตามหลัก
 ชรรมาภิบาลและปฏิบัติตามหลักชรรมาภิบาล ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ
 บ้านเมืองที่ดี โดยดำเนินการจัดประชุมปฏิบัติการจัดทำสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อสร้างความตระหนัก
 และให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับหลักและแนวปฏิบัติประจำปีตามหลักเกณฑ์
 และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับ
 เป้าหมายของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดวางระบบควบคุมภายใน จัดทำตัวชี้วัด
 ผลการปฏิบัติราชการที่ชัดเจน เผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบ มีประเมินผลเป็นระยะและรายงานผล
 อย่างต่อเนื่องทุกปี อีกทั้งยังส่งเสริมให้สถานศึกษาบริหารจัดการการศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรม
 นำความรู้ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด
 อย่างประหยัด คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้บุคลากรในองค์กร
 ของสถานศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงานโดยผู้บริหารที่เอาใจใส่
 ต่องานวิชาการ ทุ่มเทให้กับงานพัฒนาการเรียนการสอน มีคุณธรรม และมีภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญ
 ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี อีกทั้งบุคลากร
 ยังได้รับการพัฒนาและมีขวัญกำลังใจในการทำงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
 เขต 18. 2562 : 34) จึงทำให้บทบาทการบริหารตามหลักชรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
 ขึ้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชัย พิงขุนทด (2555 : 154 - 169)
 ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักชรรมาภิบาลในสถานศึกษา กับ
 ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา
 เขต 1 - 7 ตามทัศนะของครู พบว่า การบริหารงานตามหลักชรรมาภิบาลในสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 - 7 ตามทัศนะของครู ทั้งภาพรวมและรายด้าน
 พบว่าอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรินทร์ดี พิทักษ์ (2555 : 53 - 65)
 ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักชรรมาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู
 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่า ครูสังกัดสำนักงาน
 คณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีความคิดเห็นว่าคุณบริหารมีพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษา
 ตามหลักชรรมาภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ ร่ายเรือง
 (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักชรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การบริหาร
 ส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า การบริหารงานตามหลักชรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์การ
 บริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. บทบาทการบริหารตามหลักชรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน

โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา และครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างดีจึงปฏิบัติตามทางหลักการบริหาร อีกทั้งยังส่งเสริมหน้าที่การงานให้แก่บุคคลได้เรียนรู้ในอาชีพที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่สมาชิกในสังคมจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพต่อส่วนรวม ได้รับตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงขึ้น มีเกียรติและได้รับการยกย่องขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่อย่างจริงจังของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบควบคุม กำกับ ดูแลการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรัชญา เวสารัชช. 2554 : 10) จึงทำให้บทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมคิด มาวงศ์ (2554 : 60 - 61) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัด โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัด โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมพบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพร ศรีหิรัญพัลลภ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดกลางมีบทบาทการบริหารสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีจำนวนครูผู้สอน บุคลากร และนักเรียนเป็นจำนวนมาก มีหลักในการปกครองบริหารจัดการที่เป็นระบบ ส่งผลให้ผู้บริหารมีบทบาทมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก (ถวิล อรัญเวศ. 2553 : 31) กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนต้องโปร่งใส คือ เป็นการเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายและกระบวนการปฏิบัติด้านต่าง ๆ โดยมีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลมีความตั้งใจจริงในการดำเนินการตามนโยบายและกระบวนการปฏิบัติที่ประกาศไว้ ถ้ามองในภาคเอกชน คือ การเปิดเผยให้ทราบถึงนโยบาย กระบวนการปฏิบัติ

และผลการดำเนินงาน โดยการออกรายงานเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา และมีข้อมูลข่าวสารที่มีรายละเอียดอย่างเพียงพอต่อการทำความเข้าใจถึงการดำเนินงานที่เป็นจริง ของกิจการที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างอิสระ (เจริญ เจษฎาวัลย์, 2555 : 147) สถานศึกษาที่มี ขนาดแตกต่างกัน ย่อมต้องมีการพัฒนา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ การใช้ งบประมาณในการบริหาร โครงการ หรือแม้แต่การบริหารงานด้านอื่น ๆ ย่อมแตกต่างกัน ภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการศึกษา มีความคล่องตัว มากขึ้น ตามแนวทางการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริม จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ด้อย กระจายอำนาจ และมอบอำนาจที่มีตามสายบังคับบัญชาไปให้สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลให้มากที่สุด รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรให้เพียงพอตามเกณฑ์เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายตัวชี้วัดของมาตรฐานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่ผู้บริหารปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารคือผู้ที่จะต้องก้าวไปสู่วิธีคิดใหม่ในการพัฒนา ด้านการศึกษา ทั้งนี้เป็นการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน โดยไม่คำนึงถึงขนาดสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 89) จึงทำให้บทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 18 จำแนกตามขนาด ของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของภาวิณี ชินคำ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน และครูต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน และครูต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ จำแนกตามขนาด โรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 อีกนี่ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีวัฒน์ อินทรประเสริฐ (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ ปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารควรควบคุม ดูแล ตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพการใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักบุคลากรในการจัดการศึกษา และมีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำไปใช้อย่างสะดวก รวดเร็ว
2. ควรมีการส่งเสริมให้นักบุคลากรทางการศึกษารวมถึงหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้มีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามกรอบของหลักธรรมาภิบาลในทุก ๆ ด้าน ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบบูรณาการในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน